

KNJIŽEVNA POROČILA

IVAN CANKAR: PRIPOVETKE I CRTICE. Preveo Tone Potokar. Biblioteka „Luča“. Beograd, 1933. 126 str.

O Ivanu Cankarju se je nabrala v slovenščini in tudi v drugih jezikih že cela literatura; res pa je, da še danes nimamo tistega, kar bi moralo biti osnova našega odnosa do Cankarjeve osebnosti in temelj za vrednotenja njegovega dela. Vse, karkoli se je doslej napisalo o Cankarju, se giblje pretežno v ozkih mejah estetičnih, literarno kritičnih ali literarno zgodovinskih ocen; le tu in tam je kdo posegel — in še to dokaj sporno — v Cankarjev idejni svet. V glavnem je ostal naš odnos do Cankarja subjektiven. Še danes pogrešamo najvažnejšega: sociološke in psihološke analize. Zategadelj je umevno, odkod nejasnost v pojmovanju Cankarjeve osebnosti, odkod popolnoma nasprotujoče si razlage njegovega dela, odkod celó maličenje njegove duševne podobe. Okoli njega se je namreč spletel cel mitos motnih, nepodprtih in večkrat tudi svojevoljnih trditev. In vendar je jasno, kaj je edino možno izhodišče pravilnega pojmovanja Ivana Cankarja, kaj je temeljno sociološko in psihološko merilo njegove osebnosti in njegovega dela: dejstvo namreč, da je živel in deloval v določeni socialni sredini, da je pripadal odrejeni plasti te sredine in da je bil potemtakem tak, kakršen je moral biti živ in resničen človek, uklenjen v zakone slovenske družbene stvarnosti polpreteklega časa. V dejstvu, da je bil Ivan Cankar, čigar socialni izvor je „Klanec“, ta domovina slovenskega kajžarskega proletariata (in prav ta socialni tip prevladuje pri nas), prvi proletarec v slovenski književnosti svoje dobe, v tem moramo iskati gonilno silo njegovega talenta in njegove umetnosti, vzroke njegovega idejnega usmerjanja, skratka vse to, kar bo nemara odkrila bodočnost kot resnični lik Ivana Cankarja. In prav take vrste objektivizacija je dandanašnji ena poglavitnih nalog naše literarne znanosti.

Kakor je zaradi popolnega pomanjkanja take analize skoraj nemogoče teoretično opredeliti Ivana Cankarja, tako mora ta osnovna nejasnost vplivati tudi na prevode. Neurejeno, priložnostno prevajanje je pri nas že tako in tako v navadi; pri Cankarju pa je ta način gotovo najmanj umesten in kar najbolj kvaren.

Pričujoča knjiga je izšla slučajno (to poudarja namreč prevajalec v svojem, dokaj medlem uvodu) ob petnajstletnici Cankarjeve smrti. Naj je to slučaj ali ne, že dejstvo sólo, da je knjiga namenjena Cankarjevemu jubileju, bi zahtevalo večjo reprezentativnost. Žal pa moramo ugotoviti, da ta drobna knjižica črtic in novel ni takšna, da bi mogla Cankarja docela dostojno predstavljati. Prevajalec se prav za prav tudi sam opravičuje, da „ova knjiga . . . nema pretensija kakve bilo antologije“. Mislimo pa, da bi moral biti vsak prevod iz slovenske literature, ki je v svetu še tako malo razširjena in tako slabo poznana, a priori reprezentativen. Ker pa nimamo že omenjenih temeljnih razprav o Cankarju, je seveda nujno, da je pri izberi Cankarjevih del vsak prevajalec v nenavadno težkem položaju in da je prav za prav navezan le na svoj osebni okus. Iz istega vzroka je seveda težavna tudi objektivna ocena teh prevodov. Po vsej priliki bo nekoč sociološka analiza v marsičem preobrnila doslej veljavno kvalifikacijo Cankarjevih del; vendar je danes tudi recenzent, ki se zaveda potrebe pravkar omenjenih kriterijev, prav tako na slabem in se

mora naslanjati malodane le na prve fragmentarne obrise bodočega sociološkega in psihološkega vrednotenja.

Potokarjev izbor je povprečen. V glavnem so zastopane štiri knjige: od šest in dvajsetih novel in črtic je vzel prevajalec z izjemo petih črtic celotno gradivo iz zbirk „Ob zori“ (2), „Za križem“ (4), „Moje življenje“ (6) in seveda pretežni del iz „Podob iz sanj“ (8). Od ostalih črtic bi predvsem lahko izpadla malo značilna „Jadac“, kar bi bilo knjigi le v prid. „Rue de nations“ iz prve zbirke bi bila na mestu; namesto „Mimi“ pa bi bila vsekako primernejša „Šivilja“, ta najresničnejša, najtežja povest te prve Cankarjeve knjige. — Pičli obseg Potokarjeve knjige in težnja po čim večjem številu prevedenih del sta nemara zakrivili, da tudi zbirka „Za križem“ ni predstavljena tako, kakor bi lahko bila. Cankar je še zmerom nedosegljiv v podajanju psihologije proletarskega otroka — saj tu je najverneje risal samega sebe („Grešnik Lenart“!) — in zato kaj hudo pogrešamo novelo „Jure“. Iz „Mojega življenja“ bi povsem brez škode lahko izostal „Istrski osel“, ki ni za pisatelja v ničemer bistveno značilen; na vsak način pa je neopravičljivo, da ni prevajalec uvrstil v knjigo nobene črtice iz klasičnega uvodnega cikla „Moje življenje“. Namesto „Utrinka iz mladosti“ (ki ga je prevajalec slabo preložil z „Uspomeno iz mladosti“) bi bilo umestneje, uvrstiti kaj pomembnejšega, na primer „Desetico“ ali „Skodelico kave“. — Pred najtežjim vprašanjem stojimo ob „Podobah iz sanj“. To je ena najlepših, pa obenem ena najbolj čudnih knjig, kar jih je menda dala vojna sploh. Kos slovenske žalosti je v tem, da je minil največji svetovni pokolj, ne da zbudil v naši književnosti pomembnejšega odziva, ki bi bil objektivnega značaja. Ob vsej svoji umetniški vrednosti so „Podobe“ ena najbolj solipsističnih knjig našega slovstva; pisatelj je objektivno dejstvo svetovne vojne projiciral v idealistično mistiko, v svojo osebno tragiko — in ne morem si kaj, da ne bi pripomnil, da izpoveduje to preoblikovanje realnega sveta v irealno resničnost neko osnovno nesposobnost naše književnosti, zgrabiti svet v njegovi neposredni, objektivni podobi; ta izvorni greh naše literature se imenuje strah pred stvarnostjo. Ali bog ne daj, da bi izzvenelo to kot očitek Cankarju! Ne, ta nesposobnost, ta pasivizem korenini globoko v razmerah, v katerih je živela slovenska sredina, je posledica ekonomske in družbene neizživetosti slovenskega meščanstva. Zavoljo tega je kaj tvegano, soditi o tem, kaj je iz „Podob“ najprimernejše za prevod in kaj ni. Še dandanes smo očarani od Cankarjeve blesteče umetniške magije, ki je prav v tej knjigi dosegla svoj višek, opaja nas njegova sugestivna vizionarna mistika (in kdo je bolj do vzeten za mistiko kakor smo mi), osvaja nas pristnost in krvava iskrenost njegove bolečine — ali navzlic temu je ostal naš odnos do te knjige nejasen in nedognan. Dilema, pred katero nas postavlja vprašanje izbora iz „Podob“, je tale: ali stvaren popis vojne — tega je v tej knjigi bore malo; ali (z artistične plati nedosežno podana) simbolika kot odraz vojne. Bližji nam je vsekako tisti del knjige, ki je najbolj stvaren in današnji dobi — temu času, ki ves diši po smodniku — najbolj ustrezajoč. — Potokar si s temi problemi očitno ni belil glave; priobčil je enostavno vse tiste črtice, ki so najbolj na glasu; in menim, da bi mu bilo tudi nemogoče postopati drugače. Ne manjka kajpak „Gospoda stotnika“, „Bebca Martina“, „Kostanja“ in „Konca“. Morebiti bi kazalo uvrstiti še „Petra Klepca“ ali „Ranjence“. Sicer pa smo pri tej priliki spet trčili ob nujnost korenitega teoretičnega ovrednotenja Cankarjeve osebnosti.

Zdi se, da Potokar ni povsem dorasel prevajalski nalogi. Cankarjevega stila v prevodu ni ohranil; tega stila ni mogoče *prevesti*, temveč ga je mogoče edinole podoživeti in mu ustvariti v tujem jeziku enak nadomestek; to je pa že *umetniško soustvarjanje*. Razen tega je prevajanje v sorodne jezike izredno težavno; kajti pri teh se skrivajo večkrat bistvene razlike v komaj opaznih odtenkih in celo v enakih oblikah, ena in ista beseda ima lahko isti pomen, pa vendarle povsem drugačno nijanso. Ti odtenki pa prav zavoljo sorodnosti jezikov prevajalcu radi ubežijo. Zaradi tega se je nenavadno težko osvoboditi sugestije izvirnika v tolikšni meri, da postane soustvarjanje v drugem jeziku mogoče. Vse to pa zahteva ne samo popolnega formalnega obvladovanja srbohrvaščine (in s te strani ni moči Potokarju bogvekaj očitati), marveč bi moral biti prevajalcu ta jezik v najvišji meri lasten. In to je sevé lahko zgolj materinščina. Zategadelj je kljub prevajalčevi oblikovni spretnosti, marljivosti in požrtvovalnosti prevod nekam mrtev; Cankarjev stil je zvođenel in prevod je preveč odvisen od izvirnika, da bi mogle priti do veljave vse prave izrazne možnosti srbohrvaščine, ki bi utegnile nadomestiti Cankarjevo svojsko umetnost, besedo in stil. Tako se je predvsem izživela težnja po besednem prevanjanju, medtem ko prevajalčeve kongenialnosti in soustvarjanja ne opažamo. Potokar sam tega ni kriv; in navzlic vsemu mu moramo priznati veliko vestnost. Njegovo delo v Beogradu, kjer stalno poroča o slovenski književnosti (v „*Srbskem književnem glasniku*“) pa zasluži ob vseh pridržkih, ki smo jih navedli, vendarle popolno priznanje.

Ivo Brnčić.

ÉMILE ZOLA - ALFONZ GSPAN: GERMINAL. Izdala in založila Tiskovna zadruga v Ljubljani, 1933. Natisnila Delniška tiskarna. Str. 617 (z uvodom). (Konec.)

II

Kot *slovenska* knjiga in *slovenska* umetnina je Gspanov „Germinal“ v celoti dober. Prevod teče gladko in prijetno, brez napak pa seveda ni. Omeniti hočem le nekatere važnejše slovnične pogoške in stilistične okornosti.

„Sunki vetra so *postajali* zmerom besnejši“ (str. 30); glagola *postati*, *postajati* s pridevnikom (nemško *werden*) se moramo po možnosti izogibati; tu bi na primer rekli bolje in lepše: „veter se je zaganjal vedno besneje“ ali „veter se je na vso moč razljutil, razpihal“ (les rafales s'étaient enragées). Podobno rabi prevajalec isti glagol še na več mestih.

„Čigavo je vse to? ... *Od ljudi*“ (str. 35); „od ljudi“ (à des gens) pač ni dobro; morda bi rekli „kdo pa pozna te ljudi?“ ali kaj podobnega.

Za „prsi“ rabi prevajalec največkrat obliko „prsa“ (str. 36, 135, 154, 582), vendar ni dosleden in piše tudi pravilno „prsi“ (str. 40, 41, 117, 418). — „... debela prijatelja“ (str. 48) je germanizem (dicke Freunde); po naše se pravi „dobra prijatelja, velika prijatelja“, po notranjsko tudi „huda prijatelja“.

Nekajkrat rabi prevajalec svojilni zaimek „njegov, njen“, kjer bi moral rabiti „svoj“: „izpod *njene* tesne srajce je kazala ... noge“ (str. 38), kjer je zaimek sploh odveč; — „s tistimi *njenimi* mesnatimi grbami“ (str. 54); tudi tu bi zaimek brez škode izpustili, ako pa ga stavimo, moramo rabiti „svojimi“; — „Oni pa so na dnu *svojih* krtovih lukenj (zakaj ne „krtin“?) ... brez sape v *njihovih* stisnjenih prsih udarjali ...“ (str. 79): *njihovih* je zopet napačno in odveč; — „ne da bi bili tolikanj previdni v

njihovi naglici“ (str. 405); prav: „svoji“; — „sta tako čutila toploto *njune* gole kože“ (str. 539); prav: „svoje“. Nasprotno pa je napačno „meščanska prefinjenost, ki ga je bila dvignila iz *svojega* razreda“; prav: nad *njegov* razred.

Prav pogosto dodaja prevajalec po nepotrebnem samostalniku nedoločni zaimек „kak“: „kakor *kaka* čreda“ (str. 48); — „kakor *kake* bergle“ (str. 69); — „kakor *kaka* hudobna opica“ (str. 234); — „Nikdar še ni imela *kaka* porajajoča se vera toliko pripadnikov“ (str. 305); — „kakor *kaka* zlobna žival“ (str. 324); — kakor *kakega* papirnatega zmaja“ (str. 326) itd.

Določna in nedoločna pridevniška oblika se ne rabita vselej pravilno: „*kvadratičen* črpalni stolp“ (str. 28); prav: „kvadratični“ (*la tourelle carrée*); — „kot *ukradeni* denar“ (str. 260); prav: *ukraden* denar (de l'argent volé); — „*slebern* udarec“ (str. 437); prav: *sleberni* udarec; — „čeprav je bil komaj *desetletni* poniglavec (str. 151); prav: *desetleten*; — „*skrajn* čas“ (str. 584); prav: *skrajni* ali *zadnji* čas.

Francoski zaimек *ce* pred oblikami glagola *être*, kjer samo anticipira subjekt (*c'est, ce sont, c'était* itd.), se pogosto po nepotrebnem prevaja, kar se v slovenščini sliši nerodno: „To je bila dvonadstropna zidana hiša“ (str. 97); — „to je bil Rasseneur“ (str. 98); — „to so bile izbiralke“ (str. 117); — „To je bil majhen vojak“ (str. 455); bolje in lepše bomo rekli: „*bil* je Rasseneur, *bile* so izbiralke“ itd.; — „ta mizerni način življenja“ (str. 70); bolje: to bedno življenje, životarjenje.

Adverbialna raba samostalnikov „noge drvene, kosti razrvane, obraz prsten“ (str. 143) ni slovenska; prav: z drvenimi nogami itd. — „Ko je *dal* Katarini prednost, da se je umila prva“ (str. 148); bolje: ko se je *umaknil* Katarini. — „... ti bodo *basali* vase“ (str. 150); bolje: ti bodo *tlačili* ali *mašili* vase.

„Potem ko se je celo uro valjal“ (str. 160), „potem ko se bo ljudstvo polastilo vlade“ (str. 346); „potem ko“ je prevod nemškega „nach dem“, slovenski veznik za take časovne stavke je „ko“: ko se bo ljudstvo polastilo vlade; ako že hočemo rabiti „potem“, ga bomo rajši vteknili v glavni stavek: ko se bo ljudstvo polastilo vlade, *potem* se bodo začele reforme. Dopustna je tudi pisava „Potem, ko so izpraznili žimnice“ (str. 316), ker je z vejico „potem“ že pomaknjen v glavni stavek.

Tvornosedanji deležnik ima v prevodu skoraj dosledno pridevno obliko, tudi kjer bi bil bolj na mestu prislovni deležnik, in sicer se običajno pregiblje, kar zveni včasih neprijetno: „ki so prihajale, *kadeče* se kakor ... kobile“ (str. 71); — „poslednji so napol *speči* použili“ (str. 205); — „skriti po cele dneve in igrajoči se ...“ (str. 326) itd. V vseh teh primerih bi prav lahko rabili prislovni deležnik *spe, kade se, igraje se* ali pa nepregibno obliko pridevnega prislova *speč, kadeč se, saj* se rabi ta tudi prislovno in jo prevajalec sam na drugih mestih tudi piše: „izparine ... *žuboreč* kakor studentček“ (str. 371); „vodila sta jih povsod, razlagajoč jim ...“ (str. 573). Napačna je raba deležnika v stavku: „*Gredoč* mimo separacije, jih je zadržal silovit prizor“ (str. 95); prav: „*ko* so šli mimo separacije“.

Neslovenska raba povratnega zaimka *se* z brezosebno glagolsko obliko (po italijanskem *si* ali nemškem *man*) je v prevodu precej pogosta: „slišalo se je le deda“ (str. 132); — „kadar se je prišlo iz jame“ (str. 156); — „da se ni razločilo te potujoče množice“ (str. 340); — „njegovih besed se ni slišalo“ (str. 510); — „da se pusti naravnim silam prosto pot“ (str. 183).

Enako neslovenska je tudi zveza „pustiti koga kaj delati“ v pomenu „ne ovirati koga pri čem“ ali „dovoliti komu kaj“; prim.: „kjer jo pustijo domači spati“ (str. 232); — „pusti me govoriti“ (str. 348).

Glagol „zdeti se“ rabi prevajalec skoraj vedno osebno, tudi z naslednjim odvisnim stavkom, kar je v slovenščini zelo okorno in seveda nepravilno: „v črni obleki se je *zdel*, kakor da je zrasla“ (str. 184); — „mrak ... se je *zdel*, da je še bolj mrzel“ (str. 316); — „*posestvo* se je *zdelo*, kakor da spi“ (str. 404); — „...ki se je *zdel*, kakor da hoče streti ves svet“ (str. 560). V takih primerih je mogoča samo brezosebna oblika: „zdelo se je, kakor da je v črni obleki zrasla“ itd. Dopustni in pravilni pa so seveda stavki: „Zdel se je zelo razburjen“ (str. 302); „izba se je *zdel* gola“ (str. 316) itd., kjer se glagol dopolnjuje s predikativnim pridevnikom.

Pri glagolih „*geniti — ganem*“, „*vtkeniti — vtaknem*“ itd. pišemo praviloma *a* v poudarjenem in *e* v nepoudarjenem zlogu; seveda se more *a* posplošiti in pisati tudi v nepoudarjenem zlogu, zlasti ker se poudarek individualno in dialektično močno razlikuje. Gspan piše večinoma *a*, le v redkih primerih tudi *e*. Želeli bi več doslednosti. Prim. „zganilo“ (str. 37), „ganila“ (str. 111), „vtaknili“ (str. 113), „usahnila“ (str. 115), „ganiti“ (str. 460) itd.; „zakesnila“ (str. 171), „genilo“ (str. 491), „zakesnil“ (str. 546), „zakesnili“, „prekesno“ (str. 550). Napačno obliko *ginjen* (str. 106, 349) pa smo vsekako dokončno zavrgli.

Dekle je srednjega spola ali pa se ravna kvečjemu po naravnem spolu (torej ženskega spola), ne more pa biti nikdar moškega spola: „... klicati *nekega dekleta*“ (str. 310); „ko je našel *dekleta sedečega*“ (str. 538). Podobna napaka je tudi: „To je bilo častno mesto, za *katerega* so se vsi pulili“ (str. 568).

„Ko je Štefan *sinoči* močneje zasadel kramp“ (str. 233); „*sinoči*“ nam rabi samo v direktnem govoru; tu bi bilo pravilno: „prejšnji večer“; prav tako je napačno tudi: „Mouquet je predlagal za *jutri* svinjkanje“ (str. 325); prav bi bilo: „za drugi dan“ ali „za prihodnji dan“.

„Za plačo, za štirideset tisoč frankov, ki *jo* je prejemal, *vbogajme*, komaj *zadostujoče* za gospodinjstvo“ (str. 250): „*vbogajme*“ je prislov in se ne more rabiti samostalniško; primeren samostalnik bi bil „miloščino“ ali „beraške groše“ ali kaj podobnega; tudi *jo* v relativnem stavku (ki *jo* je prejemal) moti, bolje bi bilo „*jih*“ (to je „frankov“, ker je to bliže).

„Medtem ko se je Cecilija ... smehljala ob besedi stavka (kazalo bi pisati „stavka“ med narekovaji), spominjajoča *jo na* obiske...“ (str. 253); prav: spominjajoči *jo obiskov*...; tudi bi bilo bolje, ko bi imelo vse skupaj obliko neodvisnega stavka: „Cecilija pa se je smehljala...“

„*s tolikimi rečmi*“ (str. 282); prav: *s toliko* rečmi; — „po črevah“ (str. 319) je morda tiskarska pogreška; prav: po črevih. — „Samo golo drevje na bregovih... *so motili* plosko enoličnost“ (str. 395); prav: *je motilo*. — „A četudi se ni ravnatelj *ničesar* zgodilo“ (str. 561); prav: nič, ki je tu *subjekt*. — „gnani od vznemirjenja“ (str. 234) je slovensko nemogoče, v takih primerih si moramo pač pomagati z aktivnim stavkom: „gnalo jih je vznemirjenje“; — „...mrz je *porjavel* vrtove“ (str. 217); prav: porjavil.

„višji paznik je ... pripovedoval, *kar* se je zgodilo v Mirouju“ (str. 414) je francoska konstrukcija, v slovenščini rabimo rajši odvisni vprašalni stavek: „*kaj* se je zgodilo...“

Poljudni izrazi „pamž“ (str. 43, 44) in pod. so dopustni, kjer posnema prevajalec delavsko govorico, vendar bi bil storil bolje, ko bi se bil izognil nekaterim nelepim tujkam: „koc“ (str. 107), „boglonaaj“ (str. 159), „kolop“ (str. 326); „štemani“ (str. 316), ako že hočemo tako pisati, pišemo etimološko pravilno z *i* (štimani).

Besedni red je tu pa tam nekoliko neroden:

„Ves ta *rudnik*, strpan s svojimi ogromnimi opečnimi stavbami v kotanjo, *čigar* dimnik je molel kvišku“ (str. 28): *čigar* je predaleč od besede „rudnik“ in bi se dala stvar zasukati tudi drugače. — „Široke ulice so bile, razdeljene na stisnjene vrtičke..., še puste“ (str. 131); bolje bi bilo ostati pri besednem redu originala, ki je bolj logičen: „Široke ulice, razdeljene na ... vrtičke, so bile še puste.“ — „... in je ležala, gibka kakor belouška, poleg Alzire“ (str. 206); zakaj ne: ... in je ležala poleg Alzire, gibka kakor belouška?

Tuja lastna imena pregiblje Gspan po Tominčevih navodilih („Ljubljanski zvon“ LIII, str. 314 ss.), proti katerim je navedel že A. Debeljak prav tehtne pomisleke (istotam, str. 383 sl.), vsaj glede francoskih imen. Poleg tega Gspan tudi ni vedno dosleden; tako piše — po Tomincu — „v Saint-Tomasju“ (str. 247), a tudi „v Pas-de-Calaisu“ (str. 248), „v Jean-Bartu“ (str. 366), „pri Fourche-aux-Bœufsu“ (str. 394), „v Saint-Thomasu“ (str. 452). Oblika „Arrasja“ (str. 248) pa tudi po Tominčevih normah ni pravilna, ker se Arras običajno izreka s končnim *s*. Sicer pa mislim, da bi bilo v knjigi, ki je namenjena tudi najširšim slojem, najbolje, ko bi poslovenili vsa imena ter s tem lokalizirali dejanje v domačem okolju; s tem bi dobil neuk človek v roke zares slovensko knjigo. Če je Gspan prav srečno poslovenil obe konjski imeni „Bataille“ in „Trompette“ („Veteran“ in „Miško“), če je iz „la Brûlé“ napravil slovensko „Ožganko“, bi bil gotovo našel tudi za ostala imena primerne slovenske izraze. Vsekako pa bi bilo umestno posloveniti *vs*a krstna imena in ne samo nekaterih; tako pa piše Gspan imena Caharija, Katarina, Alzira, Leonora v slovenski obliki, Henri, Jeanlin, Jeanne pa v francoski.

Posameznosti, ki spadajo predvsem v poglavje tiskarskih napak in rabe ločil, ne bom našteval, saj je to poročilo že skoraj preobširno. Prevajalcu sem sicer naštel precej grehov, toda ne pozabimo, da je bilo delo ogromno in ne lahko in da je moral, kakor vsak prevajalec, hiteti. V celoti je opravil svojo nalogo častno in zadovoljivo in za slovensko leposlovje je njegov prevod pomembna pridobitev. Škoda le, da ni knjiga izšla v kaki ljudski zbirki, kjer bi bila za majhen denar dosegljiva najširšim krogom.

F. Sturm.

GLEDALIŠKI PREGLED

KONCERTI. Koncert „Akademskega pevskega zbora“. V maju je priredil APZ revijo koroških in belokranjskih pesmi. Po umetniški kvaliteti je bil to brez dvoma najpomembnejši koncertni dogodek letošnjega leta. Zbor je glasovno lepo ubran in vsestransko izborno izvežban, v tuttih zveni mogočno, a pravilno „slovensko mehko“ (tega nisem še opazil pri nobenem našem zboru), v *mf* bleščeče, v *pp* nežno. Posamezne glasovne skupine so dobro sestavljene, čeprav ne bi bilo odveč, ako bi imel zbor še enega tenorja z večjim glasovnim obsegom in nekaj močnejših drugih basov, ki bi v nizkih legah dajali zboru globino. Vse to pa so prav za prav le malenkosti, ki nikakor ne zmanjšujejo prave vrednosti zbora.

APZ je pokazal tako dovršeno pevsko tehniko, ki je nismo pri nas navedeni, in izredno zmožnost vživetja v skladbe. Vodja zbora dirigent Marolt je poln izrednih zmožnosti, v njem pa tiči še mnogo več, kakor nam je mogel